

I INTRODUCERE

„Nu poți iubi o altă făptură până
nu-L iubești pe Dumnezeu.”¹

Ideea centrală a acestei cărți este simplă: ateismul însuși *nu* funcționează. Așa cum l-a înțeles, l-a analizat și, în cele din urmă, l-a respins C.S. Lewis, el poate fi atrăgător și chiar comod, dar *nu* este adevărat. Iar promisiunea lui finală, că după moarte nu mai există nimic, nu se dovedește convingătoare și nu poate fi susținută.

Există în inima fiecărui om o „foame” tainică după sens, după adevăr și, mai ales, după dragoste, așa cum foarte bine ne amintește Nicolae Steinhardt, o „foame” care, de cele mai multe ori, rămâne nespusă, dar care tulbură nopțile celor care gândesc și caută. Tocmai această foame, uneori mascată sub forma îndoielii sau a revoltei, a fost cea care l-a adus pe C.S. Lewis (1898-1963) unul dintre cei mai influenți apologeți din secolul al XX-lea din întunericul ateismului în lumina unei credințe profunde, vii și imaginative.

Ateismul a fost de multe ori înțeles, greșit, ca fiind superficial, sau fiind sistemul de gândire al celor rebeli, al celor în opoziție față de orice autoritate sau reper moral. A fost văzut drept opțiunea celor care resping constrângerile reli-

¹ C.S. Lewis, *Marea despărțire* (București: Humanitas, 2013), p. 95.

giei organizate și care aleg să trăiască în afara cadrului tradițional de valori. În multe societăți, ateii păreau mai degrabă excepții, marginalii, nemulțumiții sau intelectualii sceptici, acei oameni care nu se încadrau în tiparele obișnuite ale credinței. Cu timpul însă, percepția despre ateism s-a schimbat semnificativ. Dintr-o poziție considerată periferică, el a devenit tot mai des asociat cu raționalitatea, luciditatea, gândirea critică și curajul intelectual. În climatul cultural actual, agnosticismul pare adesea o dovadă de echilibru și onestitate, iar naturalismul este acceptat ca o formă sofisticată de a descrie realitatea. Credința, dimpotrivă, este uneori caracterizată drept o formă de slăbiciune psihologică, o nostalgie morală sau un fel de „cârjă”.

Privind îndeaproape istoria gândirii și a ideilor, putem distinge cel puțin *trei* mari etape în evoluția ateismului. Prima este etapa „adolescentină”, dominată de un spirit de negare și frondă. În această fază, ateismul nu este altceva decât o *reacție*: o poziționare împotriva sistemului, a religiei instituționalizate, a autorităților religioase sau politice. A doua etapă este „epoca de aur” a ateismului, care debutează în perioada modernă și se dezvoltă accelerat prin vocile unor filosofi precum Voltaire, David Hume, Ludwig Feuerbach, Karl Marx, Friedrich Nietzsche, Sigmund Freud sau Bertrand Russell. În acest interval, credința creștină este tot mai contestată în spațiul public, iar gândirea teologică este adesea subminată de curentele raționaliste sau liberale, precum cele înaintate de Friedrich Schleiermacher. Ateismul dobândește o prestanță intelectuală și pare o concluzie inevitabilă a progresului uman.

Totuși, după ororile celor două războaie mondiale, se produce o schimbare de *fond*. Ideologiile seculariste care promiteau eliberare și progres s-au dovedit *incapabile* să ofe-

re răspunsuri reale la suferința umană. Ateismul, intră astfel, într-o etapă „de amurg”, așa cum va remarca și Alister McGrath. Chiar dacă în anumite cercuri academice rămâne în vogă să te identifiți cu *ateismul*, omul contemporan pare din ce în ce mai marcat de o sete spirituală profundă. O foame de sens, de transcendență și de vindecare. Această „sete” nu este întotdeauna îndreptată spre creștinism, dar ea trădează o căutare care depășește granițele materialismului.

Interesant este că aceste etape ale istoriei ateismului se reflectă, aproape ca într-o oglindă, în viața personală a lui C.S. Lewis. În adolescență, el trăiește un ateism „al revoltei”, influențat de moartea mamei, de religia formală a tatălui său și de dezamăgirile unei copilării marcate de suferință. În tinerețe, în perioada studenției și a începutului carierei academice, el adoptă un ateism intelectual, matur, bine articulat, profund influențat de mentori precum W.T. Kirkpatrick și de lecturi filosofice solide. Ateismul devine pentru Lewis o explicație coerentă a realității. Dar pe finalul anilor '20, apar fisuri în această viziune. El începe să reconsidere anumite premise, să interogheze cu mai multă onestitate gândirea naturalistă și să se deschidă spre o altă înțelegere a lumii. Pe acest fond, urmează o succesiune pozitivă: *ateism* → *agnosticism* → *teism* → *creștinism*. O convertire profundă, care nu este nici bruscă, nici emoțională, ci rezultatul unui „travaliu interior autentic”.

Întrebările de la care pornim în această carte sunt: Cum s-a raportat C.S. Lewis la ateism? Ce formă a avut ateismul lui? De ce l-a abandonat? Și cum a rămas în dialog cu el, chiar și după convertire?

În al doilea capitol, vom defini pe scurt ateismul și vom oferi o privire panoramică asupra evoluției lui istorice. Vom distinge între ateismul pozitiv, militant, și ateismul negativ,

pasiv sau agnostic, și vom arăta că în perioada în care Lewis își forma gândirea, ateismul intrase deja într-un declin filosofic.

În al treilea capitol, vom analiza cauzele care au condus la ateismul lui Lewis. Vom discuta despre influențele familiale, moartea mamei, experiențele din internatele britanice, educația raționalistă, războiul, dar și lecturile esențiale care i-au alimentat neîncrederea în religie. Vom înțelege mai bine cum s-a format ateismul lui Lewis și de ce era el, în tinerețe, atât de convins de propriul punct de vedere.

Capitolul patru va detalia procesul convertirii lui. Vom analiza contextul intelectual al anilor '20, influențele filosofice idealiste și panteiste, rolul prieteniei sale cu Tolkien și Dyson, dar și dinamica interioară care a dus la o dublă convertire: mai întâi, *intelectuală* (1929), apoi *existențială*, deplină (1931). Vom observa că pentru Lewis, credința nu a fost o renunțare la rațiune, ci o *extindere* a ei.

În capitolul cinci, vom explora raportarea lui Lewis la Scriptură. Cât de mult a contat Biblia în formarea credinței sale? Ce înțelegea el prin „mit adevărat”? Vom vedea că el se poziționează *între* teologia liberală, pe care o critică pentru golirea sensului, și fundamentalismul literalist, pe care îl respinge pentru rigiditatea lui. Pentru tema noastră, este important să înțelegem că Lewis nu putea fi nici liberal, nici literalist și că această poziționare a contribuit la convingerea scepticilor.

În capitolul șase, vom cerceta modul în care Lewis răspunde ateismului prin *ficțiune*. Vom arăta că una dintre cele mai puternice forme apologetice ale lui Lewis este narațiunea. Vom analiza exemple din *Cronicile din Narnia* pentru a vedea cum își exprimă ideile apologetice prin simboluri și

metafore: trilema despre Isus, răspunsul la teoria proiecției, și apelul către imaginație ca „organ” al credinței.

Capitolul șapte va aborda problema durerii, o temă centrală în confruntarea dintre credință și necredință. Vom analiza două cărți cheie: *Problema durerii*, care oferă o abordare intelectuală și filosofică, și *De ce, Doamne?*, o reflecție personală, dureroasă și vulnerabilă. Luate împreună, aceste lucrări ne ajută să înțelegem tensiunea reală dintre suferință și speranță.

În capitolul opt, vom prezenta două argumente majore prin care Lewis răspunde naturalismului: *argumentul din rațiune*, care arată că gândirea logică este imposibilă într-un univers pur material; și *argumentul din dorință*, care pleacă de la observația că în noi există o „sete” după ceva ce lumea aceasta nu poate oferi. Ambele argumente sunt esențiale în înțelegerea criticii lui Lewis față de ateismul modern.

Această carte nu este doar o simplă analiză a respingerii ateismului de către C.S. Lewis, ci ea este și o *invitație adresată cititorului*, fie el credincios sau sceptic, să participe la o conversație vie, sinceră și profundă despre ateism și credință – o conversație despre întrebările care *contează cu adevărat*.